

УДК 373.2.016:003-028.31

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2\(221\)-38-43](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2(221)-38-43)

ГНІЗДІЛОВА ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА,

докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри дошкільної освіти, Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна

Olena Hnizdilova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head-Professor of the Department of Preschool Education,
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine

E-mail: gnizdilovae@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7706-2427>

ПЛИСЮК МАРИНА ВІТАЛІЇВНА,

аспірантка кафедри дошкільної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка, Полтава, Україна

Maryna Plysiuk,

Postgraduate Student of the Department of Preschool Education,
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University,
Poltava, Ukraine

E-mail: marinaplysiuk13@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0009-7914-6187>

СИСТЕМА ВПРАВ ЩОДО РОЗВИТКУ КООРДИНАЦІЇ РУХІВ ПАЛЬЦІВ РУК ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГРАФОМОТОРНОГО ПІДХОДУ

A Присвячено висвітленню методики застосування графомоторних вправ для дітей старшого дошкільного віку в контексті підготовки їх до школи. Уточнено поняття «графомоторні навички». Розглядається система вправ, використання яких спрямоване на розвиток координації рухів пальців рук у дітей дошкільного віку. Особлива увага приділяється графомоторному підходу, який сприяє формуванню дрібної моторики, просторовому орієнтуванню та підготовці до письма. Акцентовано увагу на перевагах використання комплексу вправ під час групових занять. Запропоновано послідовні етапи у плануванні роботи з дітьми, що включає в себе опис вправ і прийомів, варіанти комбінування ігор. Підкреслено, що використання цих вправ сприяє формуванню базових графічних умінь і навичок, моторної координації, розвитку дрібної моторики, пам'яті, уваги. Наголошено на важливості використання цих вправ у підготовці дітей старшого дошкільного віку до систематичного шкільного навчання. Робота містить практичні рекомендації щодо впровадження цієї методики в освітній процес.

Ключові слова: графомоторні навички; координація рухів; дрібна моторика; підготовка до письма; дошкільний вік; тактильні вправи; зорово-моторна координація

SYSTEM OF EXERCISES FOR DEVELOPING FINGER MOVEMENT COORDINATION USING A GRAPHOMOTOR APPROACH

S This study examined finger movement coordination among preschoolers using a graphomotor approach. The relevance of this study is driven by the necessity of preparing children for school, particularly preparing them for writing. The authors emphasize that a significant number of first-grade students lack sufficiently developed fine motor muscles in their hands and fingers, which complicates the process of acquiring writing skills and may affect their overall learning adaptation.

This study analyzes contemporary scientific research on the development of graphomotor skills in children, particularly the concept of emergent literacy; it highlights the importance of the early acquisition of prewriting and prereading skills. This paper reviews the experiences of scientists and educators who have explored the relationship between motor skills, cognitive processes, and writing proficiency. Specifically, the approaches of M. Montessori, V. Sukhomlynskyi, A. Bohush, and other researchers are examined. They emphasized the importance of sensorimotor exercises in preparing children for learning.

The study focuses on applying graphomotor exercises that facilitate the development of hand movement coordination and visual-motor integration. Efficient tools, such as tactile boards, sensory trays, contour tracing exercises, and loose materials, are described. Various tactile exercises aimed at developing visual perception, coordination, and spatial orientation are also explored.

Particular attention should be given to the neuropsychological aspects of graphomotor skill formation, including the development of interhemispheric interaction, sensory stimulation, and motor control improvement. This study underscores the importance of creating a supportive learning environment that combines playful methods with targeted skill development.

The study concludes that the systematic use of graphomotor exercises significantly enhances children's writing readiness, strengthens hand and finger muscles, and improves movement accuracy and fluidity. Future research may further explore the development of new sets of exercises tailored to the individual characteristics of preschool children.

Keywords: *graphomotor skills; movement coordination; fine motor skills; writing readiness; preschool age; tactile exercises; visual-motor coordination; emergent literacy*

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

Останнім часом питання підготовки дітей до школи стало особливо актуальним у зв'язку зі зниженням віку першокласників і реформуванням шкільної системи, запровадженням Концепції «Нова українська школа». Підготовка дитини до школи – це багаторівневий процес, невід'ємним складником якого є підготовка руки дитини до письма. Значна частина першокласників – це шестирічні діти, у яких ще недостатньо розвинені дрібні м'язи кисті та пальців, а кістки зап'ястя і фаланг ще не повністю сформовані. Це безпосередньо впливає на засвоєння навичок письма. Тому це питання хвилює батьків, педагогів, психологів і всіх, хто працює з дітьми. Їхня взаємодія, застосування сучасних методик підготовки є необхідними для забезпечення плавного переходу до шкільного життя. Під час підготовки дошкільників до оволодіння писемним мовленням часто застосовуються шкільні методики навчання письма, що уповільнює цей процес, втомлює дітей і не сприяє їхньому зацікавленню. Тому одне з пріоритетних завдань на етапі переходу дітей від закладу дошкільної освіти до школи – підготувати їх до письма, зробивши цей процес легким, цікавим і комфортним.

Розвиток дрібної моторики та координації рухів пальців рук є важливим складником підготовки дитини до навчання у школі. Саме від сформованості цих навичок залежить успішність оволодіння письмом, малюванням та іншими видами продуктивної діяльності, що потребують точних рухів. Одним із ефективних шляхів розвитку координації є графомоторний підхід, який включає вправи, що поєднують рухову та візуальну активність.

Отже, проблема підготовки дітей до письма є актуальною, оскільки якість цього етапу визначає успішність подальшого навчання, адаптацію та психологічний комфорт дитини у школі. А несформованість у дітей у передшкільному віці графомоторних навичок може призвести до труднощів у навчанні.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки дітей до письма цікавить науковців і педагогів-практиків уже не одне десятиліття. Ціла низка вчених минулого та сучасності висвітлюють досліджувану тему. Відома вчена сучасності А. Богуш вивчає питання підготовки дітей до навчання в школі. Вона зауважує, що діти дошкільного віку відрізняються рівнем розвитку, співвідношенням довільної та мимовільної пам'яті й уваги, а також здатністю

до засвоєння матеріалу. Саме цим зумовлюється необхідність застосування диференційованого підходу в навчанні дітей. Це дає змогу забезпечити глибоке засвоєння матеріалу [1, с. 93–94].

А. Богуш разом з Н. Маліновською уклали навчальний посібник, у якому висвітлили перші кроки навчання дітей грамоті. Письмо є складником мовленнєвої підготовки, тому вони обрали для розгляду такі групи навичок писати, як-от: уміння правильно користуватися письмовим приладдям; координувати рухи руки; дотримуватись гігієнічних правил [там само, с. 424]. Їхні дослідження підкреслюють важливість розвитку мовленнєвих і графомоторних навичок у комплексі, акцентуючи увагу на взаємозв'язку між підготовкою руки до письма та розвитком фонематичного слуху, артикуляційної моторики й когнітивних процесів у дітей дошкільного віку.

Провідна дослідниця сучасності К. Крутії окреслює переднавички письма у контексті розвитку емерджентної грамотності, яку можна визначити як пропедевтичні знання, здібності, пов'язані з пізнішими проявами звичайного читання та письма [6, с. 69]. Учена потрактовує поняття «емерджентна грамотність» як здатність дитини оволодівати навичками читання та письма на ранніх етапах розвитку. Спираючись на її твердження, що формальний досвід емерджентної грамотності охоплює діяльність, орієнтовану на «друкування» літер, навчання дорослими форм і назв літер та інших особливостей мови [6, с. 70], ми дійшли висновку, що навчання навичкам роботи з олівцем, орієнтування в просторі, координації є невід'ємним складником у розвитку дітей, особливо у підготовці до школи.

Як показують дослідження вчених щодо готовності дошкільників до навчання у школі, актуальною є проблема розвитку дрібної моторики. Цю тему на практиці розвивала та застосовувала відомий італійський педагог М. Монтесорі. Монтесорі-підхід включає цілу низку засобів і методів вельми доцільних і в сучасних умовах: дерев'яні чи картонні букви з шорсткою текстурою для обведення пальцями; пісочниця: для написання літер пальцем чи паличкою; дрібні предмети: для перекладання пінцетом (намистини, гудзики, горошини); дошки для слідування по жолобках, кубики з літерами, лабіринти на планшетах; крупы: насипати манку, рис чи пісок для малювання пальцем.

Також важливим є аналіз досліджень у галузі навчання дітей грамоті, проведених В. Сухомлинським. Він наголошував на необхідності створення сприятливого розвивального

середовища, що забезпечує природне засвоєння графічних навичок через гру та практичну діяльність.

У контексті досліджень українських учених варто згадати праці науковців О. Козлюк [5], Н. Маліновську [7], О. Прищепу [8], І. Трегубову, Д. Трегубова [9] та ін., які досліджували питання розвитку дрібної моторики та підготовки дитини до письма. Зокрема, в їхніх роботах акцентується увага на комплексному підході, що включає як сенсомоторні вправи, так і когнітивні тренування.

Український мовознавець, педагог-методист і автор підручників початкової школи М. Вашуленко зазначає, що читання і письмо є видами мовленнєвої діяльності людини. Важливо, щоб їх формування було для шестирічних учнів якомога природнішим процесом, який хоча б у загальних рисах був подібним до оволодіння дітьми в ранньому віці усним рідним мовленням. Дослідник наголошує, що психологічна основа методики навчання грамоти полягає в доборі таких методичних прийомів, які враховували б особливості дитячого сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, сприяли б їхньому всебічному розвитку. Ми суголосні з ученим, що вправи та заняття повинні бути сплановані так, щоб не переобтяжувати, а зацікавлювати дітей. Учителю має пам'ятати, що навіть елементарні навички читання й письма не можуть бути вироблені без багаторазового повторення одних і тих самих навчальних дій. З огляду на це він усілякими засобами має вносити певні варіації в постановку тих чи інших навчальних завдань із метою запобігання психічному і фізичному перевантаженню дітей, підтриманню їхнього загального інтересу до виконуваних вправ [2, с. 33–34].

Отже, проаналізувавши дослідження низки вчених, ми дійшли висновку, що підготовка дітей до письма є комплексним процесом, що включає розвиток мовленнєвих, когнітивних і моторних навичок. Дослідження науковців підтверджують важливість поетапного навчання дітей грамоті через гру, сенсомоторні вправи та створення сприятливого середовища для розвитку. Основними аспектами підготовки є формування графічних умінь, розвиток фонематичного слуху, артикуляційної моторики, а також усвідомлення дитиною принципів письма. Ефективність засвоєння навичок письма значною мірою залежить від використання засобів і методів, що поєднують навчання з ігровою діяльністю, від застосування індивідуального підходу, що враховуватиме особливості й можливості кожної дитини.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Сучасний підхід у лінгводидактиці розглядає процес письма не лише як моторну дію руки. Під час формування графічних навичок письма у шестирічок необхідно розвивати мілку моторику кисті рук, координувати дії рухового і зорового аналізаторів. Саме зорово-моторна координація починає займати провідне місце в регуляції графомоторних рухів і розвитку відповідних навичок. Якість формування навички письма у дітей дошкільного віку залежить від ефективності використаних методів і прийомів навчання письма, а також засобів, які є доцільними для формування кінестетичних і тактильних відчуттів, для сенсорної стимуляції, для зміцнення координації рухів

руки. Пошук дієвих методів і засобів навчання письма і підготовки руки до опанування графомоторних навичок у дітей дошкільного віку є важливими завданнями сучасної педагогіки, що допомагає гармонійному розвитку дитини та сприяє її успішній адаптації до шкільного навчання.

Мета статті: уточнити сутність поняття «графомоторні навички», детально розглянути методику використання вправ для їхнього розвитку, визначити основні принципи роботи з дітьми старшого дошкільного віку, доповнивши матеріал комплексом практичних вправ.

Викладення основного матеріалу. Графомоторні навички є важливим складником підготовки дітей до школи та базою для розвитку письма. У зв'язку з тим, що «графомоторні навички» є ключовим поняттям нашого науково-педагогічного дослідження, виникає необхідність у тлумаченні цієї дефініції. Розкриття її сутності вимагає наукового визначення понять «графіка», «моторика» та «навичка», тому що визначення ключових понять науки – важливий елемент її методології, який дозволяє націлити шляхи дослідження педагогічних процесів та явищ.

Спираючись на Український тлумачний словник, дамо їм визначення.

Графіка – письмові чи друковані знаки, що відбивають звуки мови, інтонацію тощо, зображення живої мови письмовими знаками [3, с. 259].

Моторика – сукупність рухових процесів організму, системи органів, окремого органа і пов'язані з ними фізіологічні та психічні явища [там само, с. 692].

Навичка – схильність чи потреба діяти, вести себе певним чином; звичка. Уміння, набуте вправами, досвідом; навик. Уміння вирішувати той чи інший вид завдання, доведене до автоматизму [там само, с. 704].

Логіко-семантичний аналіз дозволив всебічно дослідити ці наукові категорії, ближче підійти до наукового визначення дефініції «графомоторні навички». Із цієї метою було вивчено й проаналізовано статті словників, енциклопедій та низки психолого-педагогічних і лінгвістичних джерел.

Проаналізувавши ці тлумачення, ми дійшли висновку, що *графомоторні навички* – це результат скоординованої роботи кількох систем організму:

- моторна система: включає злагоджену, керовану роботу м'язів кисті, пальців і плеча;
- сенсорна система: сприйняття візуальної, тактильної, пропріоцептивної та вестибулярної інформації;
- нейropsychологічні механізми: розвивається взаємозв'язок між півкулями мозку, активізуються відповідні зони в мозку, відбувається пришвидшення оброблення інформації, з'являється чіткість, точність в організації, плануванні, виконанні дій, самоконтроль.

Визначення поняття «графомоторні навички» передбачає не тільки фізичну сторону процесу (рухи кисті, пальців), але й інтеграцію різних нейropsychологічних механізмів, як-от: м'язова координація, врівноваження сил, регулювання напруженості та сприйняття просторових орієнтирів. Це комплекс рухових і координаційних можливостей, який включає точність, плавність і контроль над рухами рук при

виконанні графічних дій. Вони передбачають координацію рухів руки та очей, розвиток дрібної моторики, а також формування просторового уявлення. Такі навички також вимагають від дитини сформованості вміння робити правильний захват олівця або ручки, впевнено рухатися по площині, слідувати інструкціям педагога.

Отже, під поняттям «*графомоторні навички*» ми розуміємо скоординовані рухи провідної руки й мислення, що забезпечують утримання робочого інструменту для письма, точність і плавність рухів руки, а також правильний натиск, розташування написаного на робочому полі.

У роботі з дітьми дошкільного віку на розвивальних заняттях ми дійшли висновку, що вправи для розвитку графомоторних навичок є ефективними засобами підвищення рівня ключових умінь, які потрібні для письма, тому що: вони сприяють розвитку дрібної моторики, координації та окоміру; допомагають формувати увагу та концентрацію; розвивають здатність контролювати натиск під час письма; вчать дитину правильно тримати письмове приладдя; піднімають настрій і самооцінку.

Під час роботи ми використовуємо такі матеріали як:

- тактильні таблиці;
- тактильні таці;

1)

2)

3)

2. Тактильна таблиця №2.

Мета: навчити складати долоні за малюнком, закріплювати знання про праву і ліву руки, вчити цифри, орієнтуватися на площині, закріплювати назви кольорів, координувати свої рухи, розвивати окомір і моторику, виховувати інтерес до навчання.

Опис матеріалу: таблиця розміром 90 см × 30 см, з парами ручок, розташованими доріжкою, між долоньками кружечки різного кольору та цифри.

Варіанти завдань:

- 1) прикласти долоні за зразком згори донизу;
- 2) прикласти долоні за зразком знизу догори;
- 3) прикласти долоні – назвати цифру;
- 4) прикласти долоні – назвати колір кружечка;
- 5) прикласти долоні – назвати і цифру, і колір;
- 6) задати певний колір кружечка або цифри.

Використання цих вправ дозволяє не лише покращити моторну координацію, а й сприяє розвитку окоміру, сенсорної чутливості, точності орієнтації в просторі, стимулює міжпівкульну взаємодію, що сприяє гнучкості, швидкості мислення й удосконаленню когнітивних процесів, як-от: увага, пам'ять, спостережливість. Цей метод дозволяє активізувати праву та ліву півкулі головного мозку одночасно, що покращує нейронні з'єднання та сприяє когнітивному розвитку.

– тактильний бокс.

Розглянемо види робіт:

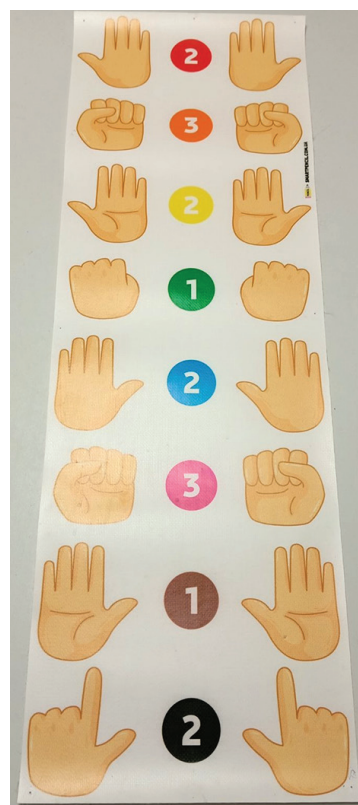
1. Тактильна таблиця №1.

Мета: навчити співвідносити долоні з відповідними кольоровими долоньками, закріплювати знання права і ліва рука, орієнтуватись на площині, координувати свої рухи, закріплювати назви кольорів, розвивати окомір, велику та дрібну моторику, виховувати цікавість до вправ.

Опис матеріалу: таблиця розміром 80 см × 60 см, з намальованими всередині долоньками різного кольору та розташованими у різних напрямках; роздруковані варіанти пар долоньок різних кольорів; кольорові долоні, прикріплені на палички.

Варіанти завдань:

- 1) запропонувати дитині прикласти праву та ліву долоні на таблицю за словесним завданням педагога;
- 2) викласти на столі тильною стороною догори картки з можливими варіантами долоньок, запропонувати вибрати картку, прикласти до неї долоні, продублювавши ручки, потім знайти відповідні на таблиці;
- 3) показати долоні-вказівники, не коментуючи: дитина самостійно визначає і показує варіант на таблиці.

3. Тактильні таці.

Мета: навчити працювати із сипучими матеріалами, вчити малювати різні лінії, заокруглення, петельки тощо, закріплювати знання про праву і ліву руки, вчити орієнтуватись на площині, визначати центр, верх-низ, правий верхній кут, лівий нижній кут тощо, координувати свої рухи, розвивати окомір, дрібну моторику, виховувати охайність.

Опис матеріалу: на таці невеликого розміру насипати сипучий матеріал: манку, пшоно, кукурудзяну крупу,

дезінфікований пісок тощо. Запропонувати дитині намалювати малюнок за бажанням, потім за завданням, яке підготував вихователь.

Варіанти завдань:

- 1) малювання ліній, хвиль;
- 2) малювання ламаних ліній;
- 3) малювання заокруглень, петельок;
- 4) малювання зірки, вісімки, спіралі однією та двома руками.

1)

2)

3)

4)

Вправи на обведення контурів фігур, проведення ліній різного типу (хвилясті, ламані, спіральні), малювання за зразком, штрихування, домальовування половини зображення допомагають тренувати точність і пластичність рухів, розвивають здатність відтворювати задані графічні елементи за зразком, формують відчуття симетрії, покращують чутливість пальців [4].

4. Тактильний бокс.

Мета: навчити працювати із сипучими матеріалами, вчити малювати різні лінії, заокруглення, петельки тощо, закріплювати знання права і ліва рука, вчити орієнтуватись на площині, визначати центр, верх-низ, правий верхній кут, лівий нижній кут тощо, спонукати до творчості, розвивати координацію, окомір, дрібну моторику, виховувати охайність, цікавість, терплячість.

Опис матеріалу: у великий пластиковий бокс помістити ліхтар, закрити кришкою та насипати зверху будь-який сипучий матеріал на вибір: манку, пшоно, кукурудзяну крупу, дезінфікований пісок тощо. Запропонувати дитині намалювати за власним бажанням зображення, потім за завданням, яке підготував вихователь.

Принципи, яких ми дотримуємось у роботі з дітьми:

- застосування гри як дієвого методу навчання основам письма;
- доступність та етапність;
- різноманітність видів нейровправ;
- використання різних тактильних матеріалів;
- створення сприятливої емоційної атмосфери під час занять.

Характеризуємо їх детальніше.

Ігрова форма завдань – завдання повинні супроводжуватись казковими сюжетами або історією з певними героями. Наприклад: Мишенятко їде в гості до Горобчика. Давайте допоможемо йому проїхати шлях на машині. Також рекомендуємо використовувати сучасних мультиплікаційних героїв, елементи ігор тощо. Доцільно враховувати інтереси та нахили дитини певного віку та вікової групи.

Розпочинати серію занять варто із простих завдань і поступово переходити до складніших. Педагог має враховувати індивідуальні можливості кожної дитини, її початкову моторику пальців руки, вміння тримати олівець, орієнтуватися на аркуші паперу, на сторінці зошита тощо, знання дитиною просторових понять «вгорі та внизу», «праворуч і ліворуч», «верхній правий кут», «нижній лівий кут» тощо.

Нейровправи активізують різні ділянки мозку, тому їх використання є ефективним методом у розвитку графомоторних навичок у дітей дошкільного віку. До таких завдань відносимо тактильні таблиці, друковані завдання для індивідуального виконання.

Під час роботи необхідно приділити увагу роботі з тактильними матеріалами. Вони розвивають сенсорику і сприяють розвитку моторики. До тактильних матеріалів ми відносимо крупи різної фракції та пісок.

Зацікавленість у виконанні завдання призводить до підвищення гормонів радості і діти краще засвоюють інформацію та виконують вправи. Забезпечення позитивного, емоційного тла занять досягається ігровими прийомами, позитивною і надихаючою інтонацією, сюрпризними моментами, динамічністю заняття, зміною видів діяльності, похвалою тощо.

Висновки. Отже, підготовка дитини до школи тривалий і багаторівневий процес. Організація цілеспрямованої підготовчої роботи на дошкільному етапі допоможе запобігти багатьом труднощам у навчанні в початковій школі. Одним із складників цього процесу є підготовка дитини до письма. У свою чергу вона не можлива без розвитку графомоторних навичок. Робота над розвитком цих навичок вимагає систематичної та послідовної роботи. Така діяльність повинна викликати у дітей інтерес, зацікавлення, позитивні емоції.

Регулярні графомоторні тренування відіграють ключову роль у розвитку графічних навичок у дітей старшого дошкільного віку. Вони сприяють зміцненню м'язів кисті та пальців, покращенню точності й плавності

рухів, що є необхідною умовою успішного оволодіння письмом. Спеціалізовані вправи відіграють важливу роль у розвитку графомоторних навичок, оскільки вони сприяють цілеспрямованому вдосконаленню координації рухів, розвитку моторного контролю та адаптації руки до письма. Такі вправи допомагають дитині формувати правильні навички тримання олівця, регулювати силу натиску та розвивати гнучкість пальців. Під час виконання графомоторних вправ розвиваються такі аспекти: *зорово-моторна координація* – вміння координувати рухи рук відповідно до зорового сприйняття; *регуляція сили натиску* – важлива для контролю під час письма та

малювання; *розвиток ритмічності та плавності рухів* – сприяє формуванню стійкого навичку написання букв і цифр; *удосконалення просторового орієнтування* – допомагає правильно розташовувати елементи на папері. Наведені вправи та прийоми допоможуть педагогам досягти поставленої мети щодо розвитку графомоторних навичок у малюків.

Перспективою подальших досліджень є розроблення нових вправ та ігор для розвитку графомоторних навичок, які враховують індивідуальні особливості розвитку дітей, вивчення ролі міжпівкульних зв'язків у процесі засвоєння навичок письма.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Малиновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік. Вид. 2-ге. Київ : Видавничий дім «Слово», 2016. 424 с.
2. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі : навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Гніздзілова О. А., Плисюк М. В. Формування графічних навичок дітей дошкільного віку засобами природних матеріалів. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 3 (216). С. 89–92.
5. Козлюк О. А., Шевчук М. О. Системи роботи з розвитку графомоторних навичок старших дошкільників як умови готовності їх до навчання в школі. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/SCIENTIFIC-RESEARCH-MODERN-CHALLENGES-AND-FUTURE-PROSPECTS-18-20.11.24.pdf#page=273>
6. Крутий К. Л., Деснова І. С. Емерджентна грамотність як предиктор успішності читання дітьми дошкільного віку. *Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику* : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., 28 березня 2024 року. / за заг. ред. Ю. О. Демидова. Маріуполь : МДУ, 2024. С. 69–73. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6383>
7. Малиновська Н. В. Гра як засіб формування навичок письма у дітей передшкільного віку. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2019. № 2. С. 26–31.
8. Прищепа О. Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 72 с.
9. Трегубова І. М., Трегубов Д. Г. Підготовка руки дитини дошкільного віку до письма у концепції STEM-освіти. *Альманах науки*. 2019. № 1/2 (32). С. 29–33.

References

1. Bohush, A. M., & Malynovska, N. V. (2016). *Pershi kroky hramoty: peredshkilnyi vik [First steps in literacy: preschool age]*. Kyiv: Vydavnychiy dim «Slovo» [in Ukrainian].
2. Vashulenko, M. S. (2011). *Metodyka navchannia ukraïnskoi movy v pochatkovii shkoli [Methodology of teaching Ukrainian in primary school]: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv*. Kyiv: Litera LTD [in Ukrainian].
3. Busel, V. T. (Comp.). (2005). *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukraïnskoi movy (z dod. i dopov.) [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language (with addendums and additions)]*. Kyiv; Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].
4. Hnizdilova, O. A., & Plysiuk, M. V. (2024). Formuvannia hrafichnykh navychok ditei doshkilnoho viku zasobamy pryrodnykh materialiv [Formation of graphic skills of preschool children using natural materials]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 3 (216), 89-92 [in Ukrainian].
5. Kozliuk, O. A., & Shevchuk, M. O. *Systemy roboty z rozvytku hrafomotornykh navychok starshykh doshkilnykiv yak umovy hotovnosti yikh do navchannia v shkoli [Systems of work on the development of graphomotor skills of older preschoolers as a condition for their readiness for schooling]*. Retrieved from <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/SCIENTIFIC-RESEARCH-MODERN-CHALLENGES-AND-FUTURE-PROSPECTS-18-20.11.24.pdf#page=273> [in Ukrainian].
6. Krutii, K. L., & Desnova, I. S. (2024). Emerdzhentna hramotnist yak predyktor uspishnosti chytannia ditmy doshkilnoho viku [Emergent literacy as a predictor of reading achievement in preschool children]. In Yu. O. Demydov (Ed.), *Innovatsii v doshkilnii osviti: teorii, perspektivy, shliakhy zaprovadzhennia u praktyku [Innovations in preschool education: theory, prospects, ways of implementation into practice]*: zb. materialiv III vseukr. nauk.-prakt. konf. (pp. 69-73). Mariupol: MDU. Retrieved from <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6383> [in Ukrainian].
7. Malinovska, N. V. (2019). Hra yak zasib formuvannia navychok pysma u ditei peredshkilnoho viku [Game as a means of developing writing skills in preschool children]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukraïnskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho [Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky]*, 2, 26-31 [in Ukrainian].
8. Pryshepa, O. Yu. (2020). *Formuvannia i rozvytok navychok pysma molodshykh shkolariv na zasadakh dyferentsiiovanoho pidkhodu [Formation and development of writing skills of younger schoolchildren based on a differentiated approach]*: metodychnyi posibnyk. Kyiv: KONVI PRINT [in Ukrainian].
9. Trehubova, I. M., & Trehubov, D. H. (2019). Pidhotovka ruky dytyny doshkilnoho viku do pysma u kontseptsii STEM-osvity [Preparing a preschool child's hand for writing in the concept of STEM education]. *Almanakh nauky [Almanac of Science]*, 1/2 (32), 29-33 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 15.02.2025